

آسیب‌شناسی پدیده تجاوز به عنف در ایران

فریبا فروزانفر

دختران؛ مظلوم‌ترین قربانیان

اگر زمانی تصمیم‌گیران سیاسی و اجتماعی جامعه به راه حل منطقی و صحیحی هم برسند افزون بر این، تعصبات فرهنگی موجود در میان افکار عمومی جامعه، خود مانعی در جهت ایجاد راهکارها تلقی می‌شود که البته افزایش آگاهی اقشار مختلف جامعه از طریق وسایل ارتباط جمعی کار چندان مشکلی نخواهد بود. این خود یکی از معضلات وجود پنهان‌کاری‌هایی است که باعث

اجتماعی می‌شود. قضیه در همین جا ختم نمی‌شود، به طوری که اگر کارشناسان راهکار مناسبی را جهت حل مشکل عرضه کنند، همین عده که تابوهای اجتماعی آنها را احاطه کرده است در اجرای آن راهکارها مانع ایجاد می‌کنند. مثلاً این نکته که جهت کاهش غرایز شهوانی مردان جامعه باید امکان مخصوص و کنترل شده‌ای ایجاد کرد، که

پنهان‌کاری در بسیاری از مسائل بخصوص در مسائل حیثیتی بسیار پسندیده است و جمله 'دیده را ندیده کن' یکی از آدابی است که در میان جامعه ایرانی از اعتبار و ارزش خاصی برخوردار است. اما پنهان‌کاری در مواردی که مربوط به افراد یک جامعه می‌شود بیهوده است و زمانی این مسئله فاجعه‌ساز خواهد شد. چرا که بخش‌های مختلف یک جامعه در تعامل با یکدیگرند و به نوعی تأثیرگذار بر هم و به این سبب ورود هر معضل و آسیب اجتماعی به سیستم جامعه باعث می‌شود تا بخش‌های مختلف جامعه زیان ببند.

پس پنهان‌کاری‌ها و غفلت‌های ناشی از آن، سلامت یک جامعه و ملت را در معرض مخاطره جدی قرار می‌دهد. از این رو پنهان‌کردن آمار و ارقام بیماری‌هایی چون ایدز و هپاتیت، ارقام خودکشی‌ها، آمار تجاوز به عنف، آمار زنان خیابانی و غیره سبب می‌گردد تا راهکار و برنامه صحیحی جهت حذف و یا مهار معضل ارائه نشود. تجاوز به عنف نیز یکی از کژروی‌هایی است که در جامعه شیوع زیادی پیدا کرده است و متأسفانه به دلیل وجود موانع و خطوط قرمز اعمال شده از سوی برخی دستگاه‌ها و مسوولان کشور نمی‌توان آمار دقیقی ارائه داد. این پنهان‌کاری ناشی از آن است که در باره آن به توهم برخی از متولیان جامعه، شفاف‌سازی مسائل ضد اخلاقی موجب اشاعه و گسترش آن می‌شود. این در حالی است که کارشناسان اجتماعی اتفاق نظر دارند که پنهان‌کاری مشکلات و مسائل را ریشه‌دارتر می‌کند و سبب ازدهی پدید و گسترش آسیب‌های

می‌شود جامعه آمادگی پذیرش راهکارهای منطقی را نداشته باشد.

تجاوز جنسی و به عبارتی تجاوز به عنف یکی از کژروی‌هایی است که در جامعه شیوع یافته، به طوری که تیت‌های داغ حوادث مطبوعات را به خود اختصاص داده است در این باره، آمار ارائه شده در

جامعه‌شناسان و روانشناسان به صراحت و با دلایل منطقی ضرورت آن را بیان کرده‌اند. راهکاری است که می‌توانست تا حدودی جرائم و فحشاء، آدم‌ربایی، تجاوز به عنف و بیماری‌های مقاربتی را کنترل نماید، اما متأسفانه این طرح به نتیجه نرسید.

سال ۱۳۸۰، نشان می‌دهد که ۲۲/۵ درصد زنان روسپی در دوران کودکی مورد سوء استفاده جنسی قرار گرفته‌اند و مهم‌تر آنکه در ۱۱/۵ درصد این زنان از سوی نزدیک‌ترین و محرم‌ترین افراد یعنی پدر، برادر و دایی و ... مورد سوء استفاده جنسی واقع شده‌اند.

تجاوز به عنف چیست؟

زمانی که اعمال جنسی به نحوی انجام شود که برخلاف مقررات و قراردادهای اجتماعی باشد و مضر به حال فرد و محل نظم جامعه شود عمل، تجاوز به عنف است.

تجاوز به عنف به سه قسم تقسیم می‌شود:

(۱) هتک عفت فردی

(۲) هتک عفت عمومی

(۳) هتک ناموس یا زنا با اکراه

در هتک عفت فردی کسی که مورد تجاوز قرار می‌گیرد یک دختر بچه ۵-۱۲ سال است، هتک زمانی است که اطلاعات و تمایل دختر بچه نسبت به مسائل جنسی پایین است. متجاوزان معمولاً مردان مسن هستند که دچار ضعف قوای جنسی هستند یا جوانانی که دچار نقیصه‌های عقلی هستند.

هتک عفت عمومی، یک نوع عمل جنسی است که در دید عموم نباید انجام شود که در واقع نوعی خودارضایی است که از متک شروع می‌شود و چشم‌پوشی و کشف عورت را نیز شامل می‌شود. هتک ناموس یا زنا با اکراه: تجاوز جنسی مربوط به دختران و زنان بالغ است. و زمانی است که دختری یا زن تمایلی از خود نشان نمی‌دهد، در مورد دختران موضوع پزده بکارت (HIMEN) مطرح است.

نظری قاضی شعبه ۱۶۰۲ دادگاه جنایی تهران در رابطه با مجازات قانونی این جرم می‌گوید: مجازات تجاوز به عنف اعدام است و در مواقعی که مجازات سنگین است اثبات آن برای قاضی نیز دشوارتر می‌شود. اثبات مجرم بودن یا نبودن متجاوز از سه راه اثبات می‌شود، مورد اول وجود شاهد حین ارتکاب جرم است، مورد دوم تعیین جنسیت متجاوز که از سوی پزشکی قانونی میسر است، مورد سوم اقرار است (یعنی اقرار فرد متجاوز در صورتی که جرم متجاوز اثبات شد

متجاوز باید ارش البکاره دختر را پرداخت کند که به اندازه دیه یک زن است.

شیرین عبادی حقوق‌دان نیز در مورد مجازات فرد متجاوز اضافه می‌کند:

اگر کسی به زور زن یا دختری را مورد تجاوز قرار دهد به اعدام محکوم می‌شود. منظور از تجاوز به عنف، تجاوز به زور است بر فرض کسی وارد منزلی می‌شود دست و پای صاحبخانه را می‌بندد و به او تجاوز می‌کند یا شخصی دختری را می‌زدند، او را بیهوش می‌کند و مورد تجاوز قرار می‌دهد. در ایران قانون به شدیدترین نحو ممکن با متجاوز برخورد می‌کند. اما اگر دختر یا میل خود با پسری برود و فریب بخورد، مثلاً پسری به دختری بگوید هدف من از معاشرت با تو پس از رسیدن به توافق کامل انجام ازدواج است و چنانچه دختر فریب و وعده و وعید پسر را بخورد (Sexual abuse) و عمل منافی عفت صورت گیرد به طور قانونی تجاوز به عنف شناخته نمی‌شود بلکه این رابطه، رابطه‌ای نامشروع است و اگر زن همسر نداشته باشد مجازاتش شلاق است. اما اگر زن فریب مردی را بخورد و مرتکب عمل منافی عفت شود، چنانچه این زن شرایط زنا محصنه را داشته باشد مجازاتش سنگسار است.

خاتم عبادی درباره مجازات سنگسار توضیح می‌دهد:

ابتدای سال جاری آیت الله شاهرودی بخشنامه‌ای را به محاکم ارائه داد و به قضات گفته شد که مجازات دیگری جز سنگسار تعیین شود. البته این بخشنامه مبنای قانونی ندارد زیرا تا زمانی که قانون عویصی نشده هیچ قاضی‌ای نمی‌تواند قانون را زیر پا بگذارد و اگر یک قاضی به موضوعی برخورد کند که در ارتباط با زنا محصنه باشد مجبور است قانون را اجرا کند. ضمن اینکه باید خاطر نشان کنم افکار و ایده این بخشنامه بسیار پسندیده است اما تا زمانی که بخشنامه آقای شاهرودی در مجلس تصویب نشود و شورای نگهبان آن را تأیید نکند قابلیت اجرا ندارد و خلاف قانون است.

وی در مورد اثبات جرم تجاوز به عنف در دادگاهها گفت: زمانی که مردی به عنف وارد منزلی شد و به زنی تجاوز کرد بایستی برای پیگیری مسئله به دادگاه شکایت کرد و دلایل اثباتی باید

کافی باشد. به عنوان مثال باید شاهدهی در بین باشد یا با انجام آزمایشاتی وجود اسپرم مرد در رحم زن اثبات گردد اما اگر جرم قابل اثبات نباشد باید بنا بر اصل برائت گذارد که می‌گوید همه بی‌گناهند مگر اینکه اثبات شود. بنا بر این فرد گناهش اثبات نمی‌شود و مورد تعقیب قرار نمی‌گیرد.

اما چنانچه ثابت شد مردی به عنف به زن تجاوز کرده است مجازاتش اعدام است و اعدام متجاوز نیازی به پرداخت دیه و خون بها ندارد.

ده سال قبل دختر نه ساله‌ای به نام لیلا مورد تعرض سه مرد قرار گرفت، سپس او را به قتل رساندند و جسدش را در کوه‌های سنقر واقع در غرب ایران دفن کردند. پس از این مرتکبان این جنایت که ابتدا به جرم خود اعتراف و سپس آن را انکار کردند با مجازات اعدام مواجه شدند آنها دادرسی حقوقی را طولانی می‌کنند چون خانواده لیلا باید قبل از اعدام این افراد، پول دیه آنها را پرداخت کنند... چه بر اساس شرع اسلام اگر مردی زنی را به قتل رساند یا اعدام مجازات می‌شود و این در صورتی است که خانواده قربانی مابه التفاوت دیه زندگی آن مرد و قربانی اش را بپردازد.

و از آنجایی که در آن زمان بر اساس شرع ما، دیه زن ۹۰ میلیون ریال و دیه مرد ۱۸۰ میلیون ریال بود، خانواده لیلا با مسأله مالی عظیمی پیش از اجرای اعدام رویه رو بودند.

این ماجرا سبب شد سیزده زن نماینده طرفدار اصلاحات در مجلس خواهان رفع این نابرابری‌ها در نظام حقوقی از جمله تفاوت مبلغ دیه زن و مرد شوند. طرفداران این قضیه تأکید دارند که این موضوع هیچ ارتباطی به اسلام ندارد.^(۱)

هم چنین، در تیرماه ۱۳۷۶ در خانه‌ای در جزیره کیش زنی به نام افسانه مردی را که دوست شوهرش بود با ضربات کارد میوه خوری به قتل رساند. زن در دادگاه اعلام کرد که مقتول قصد داشته به او تجاوز کند و بانقشه قبلی شوهرش را به بهانه‌ای به تهران فرستاده بود.

دادگستری با اشاره ضمنی به نبودن شوهر افسانه در زمان وقوع قتل اظهار کرده بود: رفتار صورت گرفته توسط متهمه بر اساس دفاع از حیثیت و دفع تجاوز صورت نگرفته زیرا دفاع باید متناسب با حمله باشد^(۲) و شخصی که خود را در

معرض تجاوز قرار می دهد نمی تواند مدعی اقدام به دفاع مشروع شود.

دفاع مشروع یعنی حق دفع فوری یک حمله غیر مشروع با توجه به شرایط قانون

شیرین عبادی وکیل پایه یک دادگستری در این رابطه می گوید: به طور کلی اگر کسی با یک

متجاوز مواجه شود و در مقام دفاع

مشروع از حیثیت خویش مرتکب قتل

شود باید بتواند ثابت کند این قتل دفاع

مشروع بوده است که در این صورت

از مجازات معاف است. دفاع مشروع

زمانی ثابت می شود که توسل به

قوای حکومتی ممکن نباشد و یا فوت

وقت موجب زیان جبران ناپذیری باشد.

به عنوان مثال: زمانی که من می توانم

به پلیس ۱۱۰ زنگ بزنم، حق ندارم

دزدی را که هنوز وارد آپارتمان نشده

است به قتل رسانم. اگر این دزد وارد

آپارتمان شد و تهاجم را به سوی من

گرفت، طبیعی است که نمی توان صبر

کرد تا پلیس بیاید و اگر در مقام دفاع از

خودم مرتکب قتلی شدم این دفاع

مشروع است. مهم ترین شرط این است

که حمله با دفاع باید برابر باشد بنابراین

اگر کسی فرضاً با کارد حمله کند

نمی توان با تهاجم وی را از پا در آورد

چون دفاع با حمله برابر نبوده است.

حقوق قربانیان

شیرین عبادی در مورد حقوق

قربانیان تجاوز اضافه می کند: دختری یا

زنی که مورد تجاوز قرار می گیرد

مقصر نیست و تقصیری ندارد ولی از

سوی جامعه طرد می شود. چند وقت

پیش ناظر قتل فجیع دختر ۷ ساله ای

بودیم که در خوزستان رخ داد. این دختر که مورد

تجاوز دایی اش قرار گرفته بود توسط پدرش به قتل

رسید. در پی آن پدر مجازات شد و حکم اعدام وی

ثابت گردید. باید گفته شود که این طرز تفکر تنها در

خانواده های خوزستانی دیده نمی شود بلکه این

موضوع سبب از هم پاشیدگی بسیاری از

خانواده ها می شود. این فرهنگ غلط در جای جای

سرزمین ما رسوخ کرده است که چنانچه زنی یا

دختری مورد تجاوز قرار گرفت باید به دور انداخته

شود. ما باید این فرهنگ غلط را که ریشه در

باورهای سنتی مردم دارد از ذهن دور کنیم و

بیاندیشیم زنی که مورد تجاوز واقع شد همچون

انسانی است که به ناحق کتک خورده است، مگر

فرهنگی و فقر اقتصادی می داند و می افزاید: مبارزه

با این پدیده با زندان کردن و شلاق زدن مجرم

صورت نمی گیرد چون زنی که ذرات استیصال یا

در اثر فقر فرهنگی و جهالت کنار خیابان می ایستد

و مایل است با مردان ارتباط برقرار کند بعد از ده

بار زندان رفتن هم این عمل را انجام می دهد. باید

ریشه یابی شود که چرا فرد مرتکب

این عمل خلاف شده است و در این راه

ناصواب افتاده است.

البته مهم ترین مشکل این زنان

فقر فرهنگی است چون زنان بسیاری

هستند که از حیث بنیه مالی ضعیف

هستند اما حاضر به خودفروشی

نمی شوند. بنابراین زنی که خود

فروشی می کند و ادعا می کند در اثر

استیصال به این راه کشیده شده است

حتی اگر راست بگویند باید متوجه

بود که تمام حقیقت را نمی گوید.

درست است که در اثر استیصال به

این راه کشیده شده اند اما راههای

دیگری هم برای رفع مشکلات وجود

دارد پس در اینجا مسئله فقر فرهنگی

پیش می آید.

در این میان هر چند در مورد

تجاوز به علف و فساد جنسی

نمی توانیم آماری ارائه دهیم اما اخبار

فجایع و حوادث مختلف در گوشه و

کنار کشور حالی از عمق این فاجعه

انسانی است که تعداد آن روز به روز

بیشتر می شود. ناامنی در جامعه

شهری امروزه سبب دل نگرانی

بسیاری از خانواده ها در خصوص

رفت و آمد درون شهری فرزندان، خواهر

و یا همسرانشان شده است.

زمانی که پلیس در رسانه جمعی

تلویزیون هشدار می دهد که هر خانم و دختر

جوانی، خود باید نگاهبان خودش باشد تا در معرض

خطر جدی واقع نشود. زنگ خطر است برای

بسیاری از دختران جوان که هر از گاهی بدون توجه

وسایل نقلیه شخصی را برای رسیدن به مقصد

انتخاب می کنند در این رابطه به اعتبار حوادث زیر

توجه کنید:

چنین نیست که انسانی که کتک خورد از او

دلجویی می کنند و سعی می کنند تا خاطره

کتک خوردن او را از ذهنش پاک کنند اما متأسفانه

در مورد مسائل ناموسی جامعه به این صورت

برخورد نمی کنند و خواه ناخواه قربانی تجاوز از

جامعه طرد می شود.

خانم عبادی و قوع این جریان را ناشی فقر

شرایطی فرد از قبل قصد انجام تجاوز را نداشته است اما صرفاً زوال عقل فرد در اثر مصرف الکل و ماده مخدر سبب بروز چنین رفتاری در او می‌شود.

هم چنین شواهد نشان می‌دهد که در ارتکاب بسیاری از جرائم نشانه‌های تحریک قربانی وجود دارد. به عنوان مثال فردی که اقدام به قتل می‌کند ممکن است قبل از اقدام به قتل از سوی مقتول برای انجام عمل تحریک شده باشد. در واقع تحریک از سوی قربانی می‌تواند وقوع جرم را تسهیل کند. خانمی که رفتارهای اغواگرانه دارد و در حضور افرادی که عموماً زمینه‌های اختلال شخصیتی دارند و یا در برابر افراد مجرودی که تحت فشار انگیزه‌های جنسی قرار دارد ظاهر می‌شود و یا عملی انجام می‌دهد که فرد جانی گمان می‌برد که این زن نسبت به او تمایلاتی دارد در بروز چنین جرایمی تأثیرگذار است. اما این نکته را باید در نظر داشت که همواره فرد مجرم شروع کننده عمل مجرمانه است و عدم کنترل او و یا قصد و اراده مجرمانه او است که باعث ایجاد جرم می‌شود.

موضوعی جنایی در تمامی دنیا

تجاوز به عنف با اصطلاح علمی Rape در واقع موضوع قانونی و جنایی است. در تمام دنیا عمل تجاوز به عنف عمل ناپسند و مجرمانه تلقی می‌شود. در برخی از کشورها عمل جنایی شناخته می‌شود و مجازات‌های بسیار سنگین دارد. در ایران مجازات این عمل بسیار سنگین است و قربانیان شناخته شده تجاوز به عنف معمولاً کمتر از تعداد واقعی‌ای هستند که مورد تهاجم قرار گرفته‌اند. یعنی از هر ۴ تا ۱۰ قربانی، یکی گزارش می‌شود. در سال ۱۹۸۶ شخصت هزار مورد تجاوز در ایالات متحده گزارش شد و در ظرف ده سال بعد تعداد گزارش شده به سه برابر رسید.

گزارش مساله تجاوز به عنف در هر سنی دیده می‌شود قربانیان تجاوز در هر سنی ممکن است وجود داشته باشند پایین ترین سن مربوط به نوزاد شیرخواره و طفلی در حدود ۱۵ ماهگی و بیشترین سن متعلق به یک زن ۸۲ ساله بوده است. بنابراین هیچ محدوده سنی ندارد اما عموماً قربانیان در اوایل نوجوانی تا اوایل میان سالی هستند یعنی از سن ۱۲-۱۳ سال تا سن ۲۰-۲۵

ولی مصاحبه‌های قاضی‌چیان و زنان آزاد شده از بند اسارت، با ما موریین تحقیق چهره‌ای بی‌رحم از اجحاف، سوء رفتار و قساوت را به تصویر می‌کشند

البته در ایران نیز مبارزه با این پدیده مناسب نیست و راهکار اساسی آن است که شبکه‌های خرید و فروش و حامیان آنها کشف شوند و واسطه‌هایی که زنان و دختران را به دویی، خلیج فارس و آسیای میانه می‌فرستند دستگیر شوند.

تجاوز به عنف؛ علل روانی

دکتر مهدی صابری روانپزشک پزشکی قانونی در مورد عواملی که منجر به ایجاد چنین شرایطی می‌شود می‌گوید:

دسته اول این علل، عوامل فردی هستند. افرادی که تحت ناکامی‌های شدید در دوران کودکی و نوجوان واقع شدند در این گروه قرار می‌گیرند. این دوران سبب بروز آسیب‌های روانی و عقده‌های روانی در آنها شده است. به نحوی که، تکانه‌های شدید خشم و نفرت در وجودشان رسوخ کرده و نفرت و خشم خود را از طریق آزار دیدن یک قربانی می‌تواند تخلیه کنند و یا افرادی هستند که دچار خشم و نفرت از جنس زن هستند و بدین وسیله می‌خواهند قدرت و استیلاي خود را نشان دهند. بنابراین عمل تجاوز به عنف جزء عوامل آسیب زای روانی است این حالت در برخی از بیماران روانی و یا افرادی که دچار اختلال جدی شخصیتی هستند نیز دیده می‌شود.

آقای دکتر صابری، دسته دوم را عوامل روان اجتماعی می‌داند و توضیح می‌دهد: در برخی افراد زمینه ارتکاب به جرم در آنها مساعد است. این افراد از طریق خانواده، اجتماع و رسانه‌های عمومی الگوهای غلط یادگیری را کسب کردند که در نهایت مرتکب اعمالی همچون تجاوز به عنف می‌شوند. مشکلات اقتصادی و شرایط بد اجتماعی سبب می‌شود که فرد در پی کسب درآمد نامشروع باشد و در نتیجه به سرقت و اعمال خلاف قانون اقدام کند که این مسئله نیز از عوامل ایجاد تجاوز به عنف می‌باشد.

این روانپزشک، دسته سوم این علل را دخالت علل بیرونی مانند مصرف مواد مخدر و یا مشروبات الکلی می‌داند و می‌گوید در چنین

۲۸ دی ۸۱- نقشه شوم جکی آمریکایی برای دختران دانشجوی ایرانی
۵ بهمن ۸۱- پنج جوان شرور دو بار یک دختر دانش آموز را ربودند

۱۲ بهمن ۸۱- مریم مهلی رییس باند فساد به دام افتاد.

۱۲ بهمن ۸۱- دو شرور با استفاده از مواد بیهوشی دختر را ربودند

۱۷ اسفند ۸۱- اعترافات تکان دهنده قاتلان ۷ زن و دختر.

۵ اردیبهشت ۸۲- روزنامه انتخاب؛ پسری که به بهانه ازدواج با یک دختر جوان وی را به همراه سه تن از دوستانش مورد آزار و اذیت جنسی قرار داده بود، شناسایی و دستگیر شد.

۱۷ اردیبهشت ۸۲- روزنامه ایران؛ ۲۸۱ سال زندان برای قاضی‌چیان دختران ایرانی به پاکستان. اعضای این باند با انجام ازدواج‌های صوری با دختران خانواده‌های نیازمند پس از انتقال طعمه‌های خود به آنسوی مرزها از آنها بهره‌کشی جنسی می‌کردند.

بر اساس آمار ارایه شده توسط سازمان بین‌المللی مهاجرت (IMO) تخمین زده می‌شود که سالانه ۲۰۰ تا ۲۰۰ هزار زن از کشورهای کمونیستی سابق همچون لهستان به اروپا و آمریکا برده می‌شوند که اکثرآ مجبور به کار در کلوب‌های شبانه هستند این منطبقه به سرعت در حال تبدیل شدن به مبداء ترانزیت زنان برای اهداف و امیال مردان می‌باشد فدراسیون بین‌المللی حقوق بشر هلنسیکی نیز که با نمونه‌های متعددی از این فعالیت ننگ‌آور روبه‌رو شده است. این تجارت را نوع مدرن بردگی دانسته و از آن به عنوان شرم آورترین نماد جامعه بشری کنونی نام می‌برد. این تجارت که روزگاری فقط به چند کشور آسیایی محدود می‌شد اینک جهانی شده است. نابودی خانواده‌ها، توسعه فساد و ایجاد درآمدهای کلان برای سازمان‌ها و باند‌های مافیایی از جمله اثرات غیرقابل چشم‌پوشی این تجارت نوین است. در عین حال جزییات قاچاق زنان به سختی به دست نمی‌آید و مانند قاچاق مواد مخدر در دنیایی از سایه‌ها شکل می‌گیرد که قربانیان و شاهدان با ارباب مجبور به سکوت می‌شوند.

بیشترین میزان تجاوز دیده می شود که بالاترین میزان به سنین ۱۲ تا ۲۸ تعلق دارد هم چنین معمولاً تجاوز به عنف در زنان از طرف آشنایان و دوستان صورت می گیرد. اما مواردی هم که توسط غریبه ها صورت گرفته است کم نیست در ایالات متحده بیشتر متجاوزان در درون خانه خود زن یا قربانی بوده اند و به نوعی با قربانی ارتباط و آشنایی داشته اند.

طبق گزارش سال ۱۹۹۶ ایالات متحده؛ بیشتر متجاوزین ۴۶-۲۵ سال سن داشته و در ۳۴ درصد متجاوزان سوء مصرف الکل تا حد ایجاد مستی در فرد متجاوز گزارش شده است.

از سوی دیگر تجاوز به عنف تهدید کننده زندگی یک زن است و ترس از آن به اندازه مواجهه با سیل و مواجهه با زلزله و تهدید به قتل با چاقو و اسلحه گرم و یارو یاری در یک تیراندازی جمعی و جبهه جنگ می باشد که حتی ممکن است فرد از شدت ترس شوکه شود و مرگ قریب الوقوع به او حسست دهد. مهم تر از آن خدشه دار شدن حیثیت و احترام به نفس زن است که روان وی را منهدم می سازد. تجاوزگران اغلب زنانی را انتخاب می کنند که از لحاظ جثه ضعیف تر هستند. در برخی موارد فرد تجاوزگر ممکن است اعمالی را روی قربانی انجام دهد که قربانی را دچار ناراحتی شدید و روان نژندی کند و به شدت به احترام به نفس و حیثیت انسانی اش لطمه زند.

بعد از انجام عمل تجاوز، زن احساس شرم، ترس، بهت و گیجی و خشم و تنفر پیدا می کند و این حالت های روانی ممکن است سال ها طول بکشد اما در اغلب قربانیان کمتر از یکسال آثار روانی فروکش می کند. پس از تروما زن دچار ناراحتی روانی شدیدی می شود و احساس وحشت و ترس فراوان می کند. در مواردی کابوس شبانه می بیند و در خواب حادثه برایش تکرار می شود. وی بر بیداری از مردان غریبه وحشت دارد. دچار اضطراب می شود، تپش قلب همیشگی دارد و احساس برافروختگی، ارزش اندام ها و کزکز اندام ها از دیگر نشانه های آثار روانی این موضوع است.

این افراد ممکن است از هرگونه تماس جنسی در آینده پرهیز کنند و اگر متاهل باشند در مقابل همسر خود متعلقیت کنند.

سوء استفاده جنسی از دختران آثار فوق العاده بدی دارد. این عمل باعث می شود فرد دچار افسردگی شود و اعتماد به نفس خود را از دست بدهد. دختری که مورد آزار و اذیت قرار گرفته شده است احساس سرخوردگی می کند و از اینکه به بازی گرفته شده پریشان می شود و موجب می شود برای همیشه قید خانواده را زده و در اجتماع رها شود و به راههای نادرست کشیده شود و یادست به انجام عملی همچون خودکشی بزند.

در تجاوز، فرد قربانی با حادثه ای مواجه شده است که تهدید کننده زندگی اش بوده است اما در سوء استفاده شدت مساله خاد نیست ولی اثرات روانی - اجتماعی آن سبب آشفتگی روانی زن می شود و او را به سمت نقشه سوق می دهد. فرد برای اینکه مسئله را فراموش کند ممکن است به مصرف داروهای اعتیاد آور و یا مواد مخدر روی آورد. آثار سوء استفاده در سنین پایین و وحشتناک است چون دختران به راحتی فریب می خورند و ماهیت عمل را درک نمی کنند.

خانم اکرم مصوری منش، نماینده مردم اصفهان در مجلس شورای اسلامی و عضو فراکسیون زنان، مسائل و مشکلات زنان در جامعه را از جمله مسایل مورد غفلت واقع شده می داند و در توضیح این مساله می گوید:

متأسفانه در این چند سال چون مشکلات متعددی با اولویت های مهم تر داشتیم همچون بیکاری، اعتیاد و ... توجه به این امر از سوی مسئولین در اولویت آخر قرار گرفت. لکن وقتی مسائل زنان را مطرح می کنیم با استهزاء و تمسخر روبه رو می شویم معمولاً چون مسوولیت های اصلی را مردان به عهده گرفتند جامعه به گونه ای مردسالار با مسائل زنان برخورد می کنند.

ما تلاش کردیم که اقداماتی را به نفع زنان انجام دهیم به طوری که در وزارتخانه ها دفاتر بتوان ایجاد شد. این دفاتر از مراکز ریاست جمهوری گرفته تا استانداری ها تشکیل گردیدند اما جایگاه قانونی و توان لازم جهت پیشبرد امور را ندارند. متأسفانه نگاه مردسالارانه در همه عرصه های حکومتی، سیاسی، اجتماعی وجود دارد و بنابراین حرکتی جدی نمی توان کرد.

خانم مصوری منش مشکلات جامعه را

ناشی از مشکلات فرهنگی می داند و توضیح می دهد زن از دیدگاه جامعه مردسالار به عنوان جنس درجه دوم تلقی می شود که به طور حتم گرفتار خشونت های اجتماعی و خانوادگی هم خواهد شد. در جامعه ما زن فردی است که نیاز به قیم دارد و قیم او برایش تصمیم می گیرد. در برخی موارد همین قیم تصمیم می گیرد که با وی با خشونت رفتار کند. اینک در اکثر خانواده های ما زنان و دختران مورد خشونت واقع می شوند که وسعت و گستردگی آن بستگی به سطح فرهنگی خانواده دارد.

وی تاکید می کند: نکته مهم این است که تاکنون نتوانسته ایم به جامع بین المللی که مدافع حقوق زنانند پیوندیم زیرا مردان سیاسی مقتدر هنوز درک درستی از مسائل قشر زنان ندارند و بیش مبتنی بر مردسالاری آنها، حل مشکلات را دشوار می کند. این در حالی است که نمایندگان زن طرفدار اصلاحات جهت پیوستن به کنوانسیون رفع تبعیض زنان از حدود یکسال و نیم پیش تاکنون با مخالفت های شدید و تند در مجلس ششم مواجه بودند.

اکرم مصوری منش قوانین موضوعه و حقوقی راجع به زنان را حاوی نگاهی تبعیض آمیز نسبت به زنان دانست و گفت: این در حالی است که قرآن به این احکام ناعادلانه اشاره ای نکرده زیرا نگاه قرآن نگاهی عدالت خواهانه و متعادل است. زن و مرد از دیدگاه قرآن برابرند. بر فرض زنی که به مدارج علمی رسیده است و دارای مدرک دکتری می باشد دیه اش مطابق نیمی از دیه مردی است که معتاد است و حتی از اداره زندگی خویش عاجز است. دیه زن تحصیلکرده ای که به جامعه و خانواده اش خدمت می کند نیمی از دیه یک مردی است که از نظر فکری فرهنگی در رتبه پایین اجتماع قرار دارد. هیچ عقل سلیمی نمی تواند این موضوع را بپذیرد.

بنابراین نیاز به اصلاحات قوانین کاملاً حس می شود.

در این باره سرپرست مرکز تفاهم مسلمانان و مسیحیان در دانشگاه چرخ تاون نیز گفته بود: زمانی که مسلمانان در باره بکارگیری مجادله احکام اسلامی سخن می گویند باید ابتدا این مسئله را روشن کنند که آیا می خواهند صرفاً احکام و

تعالیم گذشته‌های دور را احیا کنند یا می‌خواهند تفسیری مناسب با شرایط اجتماعی، سیاسی و اقتصادی از آن به دست آورند. تمام نزاع‌ها بر سر همین موضوع است.

یکی از مشکلاتی که در راه تثبیت آراء وجود دارد این است که خود قرآن دستور العمل حقوقی صادر نمی‌کند و فقط ۸۰ آیه را می‌توان مشمول آیات الاحکام دانست که متضمن حقوق مدنی و جزایی هستند بنابراین تفسیر اراده‌خدا برای زندگی در اجتماع باید از طریق خود مسلمانان صورت گیرد که وابسته به شرایط مشخص زمانی و مکانی است.

قضات و شورای نگهبان

در این حال، برخی ناظران با بیان اینکه اکثر قضات در ایران، مردانی مسن هستند که نگاه سنتی قضاوت را رواج می‌دهند اضافه می‌کنند که در بسیاری موارد، اجحاف علیه حقوق زنان ملموس است. خانم مصوری منش که از جمله این ناظران است می‌افزاید:

اخیر آقای شاهرودی رئیس قوه قضاییه نیز به اجحاف حقوق زنان اشاره کرده است که در نتیجه برای احقاق حقوق زنان تصمیم گرفته شد که یک مشاور زن در دادگاهها کنار قضات همکاری کنند. اما متأسفانه شورای نگهبان قانون شدن این مسئله را قبول نکرد.

وی همچنین قوانین موضوعه جمهوری اسلامی را دارای نگاهی تبعیض آمیز به موضوع و مسائل زنان دانست و گفت چنین راهکارهایی راه حل اساسی و ریشه‌ای حل مشکلات حقوقی زنان نخواهد بود. مادر مجلس ششم طرح‌های مختلفی را جهت احقاق حقوق زنان به مجلس ارائه دادیم که تعدادی از آنها را شورای نگهبان و مجمع تشخیص مصلحت نیز با تغییرات و اصلاحات بسیار، تعدیل و سپس تصویب نمود. به طوری که در مورد حضانت کودک هیچ پاسخی ارائه نشد. بنابراین ملاحظه می‌شود که ما، در مجلس با مسائل و مشکلات بسیاری روبه‌رو هستیم.

البته ما انتظارمان از حکومت جمهوری اسلامی که ادعا و شعارش عدالت خواهی است، این است که امکان تصویب طرح‌هایی که مطالبات به حق و اساسی زنان است، را در مجلس فراهم نماید.

این مسئله رضایت خاطر زنان را ایجاد می‌کند و سبب می‌شود تا در آینده شاهد جنبش‌های عظیم زنان نباشیم و بدین ترتیب با رضایت مندی مردم، مشروعیت نظام هم بیشتر می‌شود.

خانم مصوری منش می‌افزاید: در گذشته جهت کاهش و کنترل غرایز شهوانی مردان امکانی قانونی وجود داشت که محل تجمع روسپیان بود. بستن این مراکز از سوی دولت سبب شد که فحشاء و فساد و بی‌بند و باری در سطح جامعه گسترش یابد.

با بستن این مراکز، نه تنها فساد ریشه‌کن نشد بلکه در سطح جامعه پخش شد به این دلیل این امکان باید ایجاد شود و افراد مجموعه باید اتیکت داشته باشند تا مشخص شود چه کسانی در این مجموعه هستند و چه کسانی نیستند. حضور این روسپیان در سطح جامعه منجر می‌شود دختران جوان به فساد کشیده شوند.

این موضوع در دستور کار شورای اجتماعی بود. مجلس نیز سعی کرد به موضوع بپردازد اما بعد متوجه شد بررسی مساله به وزارت کشور مرتبط است و موضوع را رها کرد. متأسفانه حدود یکسال است که موضوع به تعویق افتاده و شورا اعلام کرد که در حال بررسی و پژوهش است. اکنون بدون نتیجه از دستور کار شورای اجتماعی وزارت کشور هم خارج گردید. این یعنی پاک کردن مساله در صورتی که پاک کردن مسئله هیچ‌گاه مسئله را حل نکرده است بلکه بر موضوع دامن زده است به طوری که در حال حاضر ما با بحران قاچاق زنان و دختران روبرو شدیم. قاچاق دختران به کشورهای منطقه انجام می‌شود و حتی دبی یکی از مراکز مهمی است که دارای مکان‌های مشخصی برای خرید و فروش می‌باشد و این موضوع کاملاً عادی شده است. بنابراین چون موضوع را ساماندهی نکردیم حالا با موضوع قاچاق زنان روبرو شدیم.

از سوی دیگر، دکتر معتمدی، رئیس مرکز آسیب‌های اجتماعی سازمان بهزیستی تجاوز به عنف را یکی از حلقه‌های زنجیره پیوسته آسیب‌های اجتماعی می‌داند که به همین دلیل امکان بررسی مستقل آن وجود ندارد. وی می‌گوید:

بسیاری از اوقات آسیب اجتماعی تجاوز به عنف گاهی اوقات معلول و زمانی علت سایر

آسیب‌های اجتماعی هستند. پس اگر به عنوان معلول به آن نگاه کنیم باید به سایر علت‌ها اشاره نماییم.

در خانواده‌های آشفته و نابسامان که در آن نقش والدین و به خصوص نقش مادر بسیار کم رنگ است، کودک ارتباط مناسبی با والدین خود ندارد و به تبع آن از تجربیات آنها استفاده نمی‌کند و چون مکانیزم‌های مقابله‌ای و چگونگی برخورد با اجتماع و افراد را به طور صحیح یاد نگرفته است پس از ورود به اجتماع متضرر می‌شود و آسیب می‌بیند.

عامل مهم دیگر برای کنترل آسیب اجتماعی تجاوز به عنف نقش آموزش است. آموزش مهارت‌های اجتماعی Social Skill از سنین کودکی حتی از سه و چهار سالگی تا زمان مرگ انسان واجب است. این آموزش‌ها در شرایط و زمان‌ها و مکان‌های متفاوت مختلف است که بستگی به مسئولیت‌ها و وظایف فردی و اجتماعی افراد دارد. این آموزش‌ها تمام حیطه‌های زندگی انسان‌ها را همچون روابط بین فردی، روابط خانوادگی روابط شفقی و روابط گروهی شامل می‌شود.

بنابراین از دیدگاه مارواننیزشکان، آموزش جزء نیازهای اساسی جامعه بشری است. امروزه در برخی از کشورها الزامی است که به کودک چهارساله آموزش نقاط ممنوعه بدن را بدهند به طوری که عکس‌های مختلف اعضای بدن همچون سینه‌ها و اندام‌های تناسلی به کودک نشان داده می‌شود و از کودک خواسته می‌شود چنانچه شخصی به این نقاط بدن شهادت زد او را به پدر و مادر و معلم معرفی کنید. شما دقت کنید که آموزش به این کوچکی تا چه اندازه می‌تواند از میزان تجاوز به عنف بکاهد. چنانکه در بررسی‌ها نیز مشخص شده که بسیاری از دختران که در سنین کودکی مورد تعرض قرار گرفتند درک درستی از این رابطه نداشتند و ناخواسته مورد تجاوز قرار گرفتند.

بحث دیگر روابط بین فردی و اجتماعی افراد است. تحقیق‌ها نشان می‌دهد که عده کثیری از این دخترها توسط کسانی مورد تجاوز قرار گرفتند که سابقه آشنایی با آنها را داشته‌اند و افراد گفته‌اند که ما به هیچ وجه پیش‌بینی چنین حادثه‌ای را از سوی

شخص مهاجم نمی کرده ایم.

نکته بسیار مهمی که دختران جوان باید به آن توجه داشته باشند این است که قریب به سه درصد (۳٪) مردان دچار اختلال شخصیت ضد اجتماعی یا به عبارتی Anty Social Personality هستند. این افراد از هوش بالایی برخوردارند و یکی از مهم ترین ویژگی هایشان خوب صحبت کردن و فصیح و گویا بیان کردن است. به طوری که قادرند طرف مقابل را متقاعد کنند و جذب خود نمایند.

این افراد به راحتی طرف مقابل را خام می کنند و خود قادرند خود را در چهره های متعدد نشان دهند. چهره و شخصیتی که کاملاً با دختر جوان حس مشترک و یا درک مشترک داشته باشد. بدین ترتیب به راحتی قادرند روحیه دختران را دستکاری کنند ولی به رغم این نکات، افراد مذکور هیچگونه احساس تعهد پذیری ندارند و اصولاً نگاه عاطفی آنها به مسائل بسیار ضعیف است بنابراین به محض حصول به هدف خود بلافاصله از زندگی دختر خارج می شوند. این افراد گلابزداران حرفه ای هستند و کاملاً به موضوع آگاهند و ابراز عشق و علاقه آنها به دختران یادروغ همراه است و در دروغ بافی مهارت دارند. یعنی ذهن افراد را با دغلکاری دستکاری می کنند و انسان ها را سرکار می گذارند.

پس لازم است دختران جوان در مورد روابط شان دقت کنند و از تجربیات بزرگسالان خود بهره برند و سعی کنند زیر نظر والدین خود باشند و با آنها مشاوره کنند.

یکی از علت های دیگر تجاوز به عنف وجود مشکلات روانی در خود زنهاست و ویژگی های این زنان چنین است که از اعتماد به نفس پایینی

برخوردارند. استقلال رأی ندارند ترس های بی جا و بی مورد دارند و یاد نگرفته اند که به دیگران نه بگویند.

حال اگر تجاوز به عنف را به عنوان یک علت تلقی کنیم معلول های متعددی از آن ساطع می شود. مورد اول بحث افسردگی و بروز بیماری های روانی متعاقب تجاوز به عنف است. مهم ترین آن ایجاد افسردگی و اختلال روانی داشتن استرس فرد بعد از سانحه است که در اصطلاح عوام حالت موج گرفتگی است. فرد ممکن است در تمام طول زندگی اش یک بیمار روانی باشد.

یکی دیگر از تبعات آن تبدیل فرد آسیب دیده به فرد آسیب رسان است. حس انتقام جویی در او شکل می گیرد. این شخص چون نسبت به افراد جامعه بی اعتماد شده است در صدد است که به سایر افراد جامعه انواع و اقسام لطمات را وارد کند. مثلاً به باندهای فساد می پیوندد و دیگران را نیز وادار به انجام اعمال خلاف عفت می کند و یا تبدیل به فردی کودک آزار می شود و یا به مواد مخدر گرایش پیدا می کند و برخی هم به خاطر احساس گناه اقدام به خود آزاری و خودکشی می کنند.

راه پیشگیری

برای پیشگیری از مسائل تجاوز به عنف، نکته عمده بحث آموزش است. ما باید فرزندانمان را چه دختر و چه پسر، از سنین کودکی در زمینه کسب مهارت های اجتماعی آماده کنیم و برای ایجاد حس استقلال طلبی، توانایی نه گفتن و شناخت افراد به طور مستمر آموزش دهیم. ما باید فرزندان خود را بی محابا در جامعه رها نکنیم، بی جهت به افراد ناشناس اعتماد نکنیم. از ایجاد آشنفتگی در خانواده

جلوگیری کنیم. سعی کنیم فرزندان مسائل شخصی خود را به راحتی با مادر خود در میان گذارند و اصولاً به گونه ای تشویق شوند که اعتقاد پیدا کنند در برخورد با هر پدیده ای و هر معضلی ما اولین کسی باشیم که سنگ صبورشان هستیم. دیگر اینکه خودمان در خانه جزء مصدیق کودک آزاری و همسر آزاری نباشیم تا منجر شود که فرزندان محیط جامعه را از محیط خانه امن تر تشخیص دهند.

در عین حال دولت نیز موظف است تا تأمین و توسعه امکانات مشاوره ای، آموزش معلمان مدارس و سایر اقدامات حمایتی پیشگیری از آسیب های اجتماعی را اجرا کند. نکته مهم اینکه اگر چنین معضلی پیش آمد باید بلافاصله فرد آسیب دیده مورد حمایت قرار گیرد و درمان شود که این کار همکاری و هماهنگی بین مراکز مشاوره قوه قضاییه و آموزش و پرورش و غیره را طلب می کند.

دکتر معتمدی در پایان به آسیب دیدگان از تجاوز به عنف توصیه می کند: بهترین راهکار برای افراد و دخترانی که مورد تجاوز قرار گرفتند این است که بلافاصله به مراکز مداخله در بحران بهزیستی (اورژانس های اجتماعی) سازمان بهزیستی مراجعه نمایند.

این مراکز در کل کشور وجود دارد و در مراکز تمام استان های کشور وجود دارد. مددکاران اجتماعی سازمان با حفظ حرمت افراد و بی اینکه راز افراد آشکار شود نهایت تلاش را خواهند کرد تا کمترین آسیب به افراد وارد نشود.

پی نوشت ها:

۱- رسانه های دنیا، ش ۱۹۶۰، دوشنبه ۵ خرداد ۱۳۸۲

۲- زنان، ش ۳۱، آذر ۱۳۷۵، صفحه ۱۱

راه‌نما

(ترانس ایر سابق)

دفتر مسافرت هوایی و جهانگردی (تاسیس ۱۳۲۵)

صدور بلیط داخلی و خارجی، ویزا، تور دوپی، رزرو هتل در سراسر جهان، تور داخلی و خارجی نماینده CIP فرودگاه مهرآباد

آدرس: تهران، سپهبد قری، شماره ۲۲۶

تلفن: ۰۲-۸۹۰۱۱۹۱

فکس: ۸۸۹۲۷۹۱

Email: rahnama@samapardaz.com

